بۆکان لەمێژوودا (٣٧٨) **ئەنوەر سوڵتانی**

کتێبی "ئەستێرە گەشەکانی ڕێی خەبات"

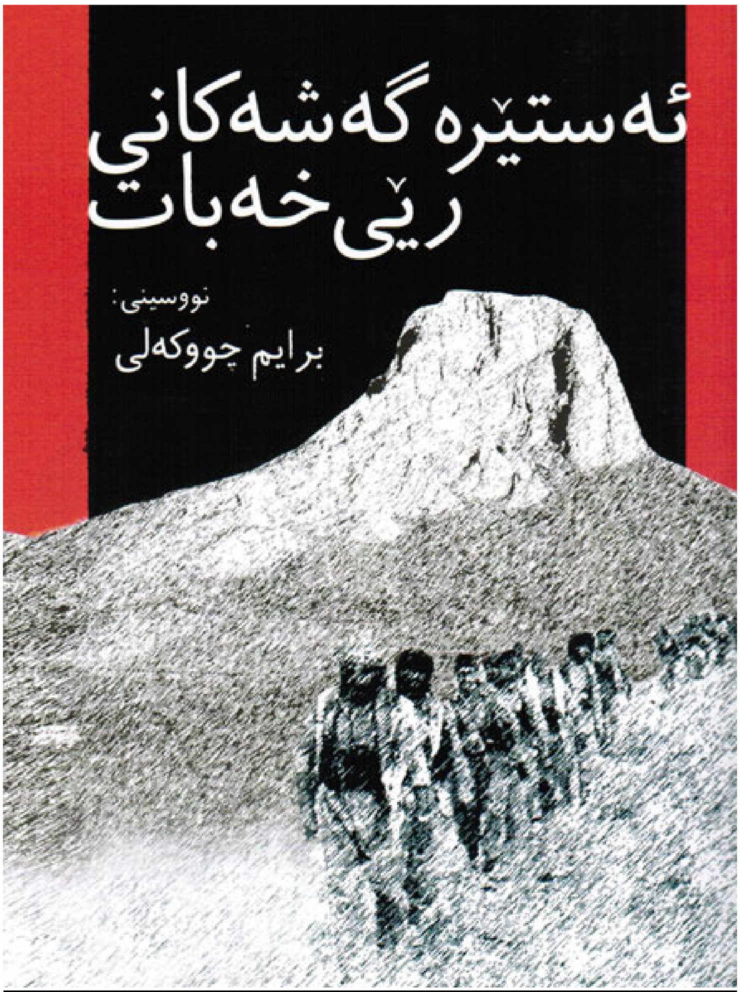

برایم چووکەڵی، "ئەستێرەگەشەکانی ڕێی خەبات (ژیاننامەی شەهیدان)"، بنکەی بڵاوکەرەوە ؟، ١٣٩١ [٢٠١٢]، ٤٢٦ لاپەڕە، کوردی.

ئەوە کتێبێکی تازە چاپە و نوسخەیم لە ڕێگەی دۆستێکی خۆشەویستەوە دەست کەتووە کە لێرەدا سپاسی دەکەم.

ئەستێرە گەشەکانی ڕێی خەبات کتێبێکی ٤٢٦ لاپەڕەییە لە ژیننامەی ٢٢٧ شەهیدی هەردوو "حزبی دیموکڕاتی کوردستان" و "حزبی دیموکڕاتی کوردستانی ئێران" لە ناوچەی بۆکان پێک هاتووە. بەگوێرەی نووسینی نووسەر لە سەرەتای کتێبەکەدا، ئەوە بەرگی دووهەمی کتێبکەیە و پێشتر بەرگی یەکەمی سەبارەت بە ژیانی ١٣٠ شەهید نووسراوە و لە ساڵی ١٣٨٤ [٢٠٠٥] دا بڵاو کراوەتەوە (لاپەڕە ٥). نووسەر دەڵێ نەیتوانیوە ژیننامەی ١٠ کەسێکی دیکەش لە شەهیدانی حزب لە بۆکان بنووسێت بەهۆی ئەو ڕاستییەوە کە "لە هێزەکانی دیکەدا [جگە لە هێزی بەیان] خزمەتیان کردووە." (هەمان لاپەڕە).

بەگوێرەی ئەو ژمارە و ڕەقەمانەی سەرەوە، حکوومەتی نگریسی کۆماری ئیسلامی لە ماوەی دەسەڵاتداریەتی خۆیدا ٣٦٧ لایەنگر و ئەندامانی حزبی دیموکڕاتی شەهید کردوون کە تەنیا خەڵکی ناوچەی بۆکان بوون، ئیتر خەڵکی ئاسایی و ئەندام ولایەنگرانی ڕێکخراوە سیاسییەکانی دیکەی کورد هیچ. هەموو ئەو کارەساتەش لە ناوچەیەکی بچووکی وەک بۆکان لە ماوەی خەباتی چەکدارانەی حزبی دیموکڕاتدا، کە واهەیە بتوانین بڵێین لە نێوان ساڵانی ١٣٥٧ تا ئەودەمە بێت کە سەرکردایەتی حزب لە کۆیە نیشتەجێ بوو و بە پێی پەیمانێک کە یەکیەتی نیشتمانی لەگەڵ سپای پاسداران و ئیتیلاعاتی ئێرانی بەست، ئیتر کاری چەکداریی ئەندام و لایەنگرانی حزبی دیموکرات لە ناوخۆی ئێران وەستێنرا.

من لە خوێندنەوەی کتێبەکەدا بە داخەوە نەمتوانی سەرنج بدەمە ڕێکەوتی شەهید بوونی هەموو ئەو کەسانە بۆئەوەی بزانم گەلۆ دوای مۆرکرانی ئەو پەیمانەی یەکیەتی نیشتمانی، دیسانەکە عەمەلیاتێک لە لایەن حزبەوە دژ بە کۆماری ئیسلامی کراوە یان نا. بەڵام لە ڕێگەی هەواڵەکانەوە دەزانم کاری وا ئەگەر کرابێت، دەگمەن بووە و حیسابی بۆ ناکرێت. بەڵام بە پێچەوانە، پاسدار و بەسیجی و جاشی کۆماری ئیسلامی لە هەموو ئەو ماوەیەدا بەشوێن خەباتکارانی حزبەوە بوون و لە باشووری کوردستان بەتایبەت سلێمانی ژمارەیەکی زۆریانی لە ماڵی خۆیان یا لە هاتوچۆ و تەنانەت لە ستادیۆمی فوتباڵ کاتی یاری کردنیش شەهید کردوون. بەوە دەڵێن پەیمانی ئیسلامی!

دیارە ئەگەر ئەوەی لە کتێبەکەدا گوتراوە بارودۆخی حزبێک بووبێت لە ناوچەیەکی بچووکی وەک بۆکان، ئیدی لە ژێر سێبەری قورسی حکوومەتی جینایەتکاری کۆماری ئیسلامیدا چی بەسەر هەموو ئەو کوردستانە هاتووە و چەندەها هەزار کەس بە بۆمباردمان و ئیعدام و شەڕی ڕاستەوخۆ و کەمین نانەوە و جاش ناردنەسەر، گیانیان لەدەست داوە، واهەیە هەرگیز بە ڕوونی نەزانرێت بەڵام ژمارەی دەبێ بگاتە سەدهەزار و زیاتریش. ئەوە ئەنفالێکی بێدەنگ و هەڵەبجەیەکی شاراوە نەبێت هیچیتر نییە!

کتێبەکە، کاک برایم چووکەڵی نووسیویەتی کە خۆی پێشمەرگەی حزبە وژیننامەی شەهیدەکانیش هەر ئەو پێکی هێناون، مامۆستا مەلا عەبدوڵڵا حەسەن زادەش سەرەتای بۆ کتێبەکەنووسیوە. بە گوێرەی سەرەتای مامۆستا، نووسەر، "پێشمەرگەیەکی لە مێژینەیە و زۆر بیرەوەریی بەنرخی لە ژیان و خەباتی شەهیدەکان لە ناوچەی خۆی واتە بۆکان هەیە، لەگەڵ هێندێکیان منداڵی گەڕەک بووە، هاوپۆل و هاوقوتابخانەی بەشێکیان بووە ، بۆ زۆرێکیان هاودەورە و هاوسەنگەر وهاوڕێ و هاوڕاز و تەنانەت بۆ هێندێکیان هەمووی ئەمانەش بووە. کەم نین ئەو شەهیدانەی لە پەنای خۆی شەهید بوون یان لە ڕێبینەخۆشخانە و لە باوەشی خۆیدا گیانیان سپاردووە."(ل. ٨)

کتێبەکە بە ژیننامەی شەهیدان سەیدسەلامی عەزیزی- ئەندامی دەفتەری سیاسی حزب (لل.١١ تا ١٣) و سەرگورد کەریم عەلیار- ئەندامی کومیتەی ناوەندیی حزب (لل. ١٥ تا ١٧) دەست پێدەکات، ئینجا دەگاتە پێشمەرگەی ئاسایی کە بەگوێرەی پیتی ئەلف و بێی ناوی یەکەمی شەهیدەکان، بە خوێنەریان دەناسێنێت. بە شێوەی مام ناونجی، نووسەر باسی هەرشەهیدی لە لاپەڕە ونیوێکدا کردووە و وێنەیەکی زۆربەی زۆریانی داناوە. ئینجا لە کۆتایی کتێبەکەدا کۆمەڵەی وێنەی هەموویانی وەک ئاڵبۆمێک لە ٧ لاپەڕەدا چاپ کردووە و پێرستێکی لە ناوی شەهیدەکان پێک هێناوە.

ووردبوونەوەیەکی کەم لە ژیننامەی شەهیدەکانی بۆکانی حزب ئەو ڕاستییە دەردەخات کە زوربەی هەرەزۆریان خەڵکی گوندەکانی دەوروبەری شار بوون و هەر هەموویان لە یەک دیاردەدا هاوبەش

بوون: هەژاری! لە لاپەڕە ١٨ ی کتێبەکە بە دواوە (دوای دووشەهیدی ناوبراوی سەرەوە) بۆ هەرکام لە شەهیدەکان ئەم عیبارەتانە نووسراون: " لە بنەماڵەیەکی دەست کورت و نەدار"؛ "لە بنەماڵەیەکی دەست کورت"؛ "لە بنەماڵەیەکی بەتەواوی مانا هەژاری کوردەواری"؛ " لە بنەماڵەیەکی زەحمەتکێش"؛ "لە بنەمالەیەکی فەقیر"؛ "لەوپەڕی بێ بەشی و دەست کورت"؛ "لەهەژارترین بنەماڵەی ئاوایی"؛ "لە بنەماڵەیەکی زەحمەتکێش"؛ "لەبنەماڵەیەکی وەرزێر"؛ "بنەماڵەیەکی دەست کورت" (لل. ١٨ تا ٣٢).

ئەو ڕەوتە، کەم و زۆر بە هەمان شێوە تا دوایین لاپەڕەی کتێبەکە درێژە دەکێشێت و خوێنەر تێدەگات کە پێگەی چینایەتی پێشمەرگەی کورد بە گشتی، چینی خوارەوەی کۆمەڵگایە و ئەندامانی ئەو چینە چەوساوەیەن کە بێعەداڵەتیی چینایەتی ڕێ خۆشکەر و ئامادەسازیانە بۆ خەبات دژ بە سیستەم و حکوومەتی چەوسێنەر، حکوومەتێک کە بە ناوی ئەڵڵا نوێنەرایەتی چەوسێنەران و زاڵمان و زۆرداران دەکات. هەر ئەو هەستە و ئەو بیرەش دەیانباتە سەنگەری خەباتی نیشتمانی و نەتەوەییەوە و لەڕاستیدا هەردوو ئەرکی نەتەوایەتی و چینایەتی پێکەوە بەڕێوە دەبەن.

نووسەر سەرکەتووانە ناو و تایبەتمەندیی بنەماڵەیی، ڕێکەوتی لە دایکبوون، ڕادەی خوێندەواریی، ڕێکەوت و چۆنیەتی و تەنانەت هۆکاری چوونە ناو ڕیزەکانی پێشمەرگەی حزب و ڕادەی بەجەرگی و ئازایەتی، ناوی ئەو شەڕانەی کە شەهیدان بەشدارییان تێدا کردووە و دوایین شەڕ و پێکدادانێک کە تێیدا شەهید بوون، شوێنی شەڕەکە و ناوی هاوڕێیانیان لەو دوایین شەڕەدا ڕوون کردۆتەوە و بە خوێنەری ناساندووە.

قەڵەمی نووسەر ڕەوان و شیرین و پڕ لە ڕێز و خۆشەویستی بۆ شەهیدەکان و هاوسەنگەرەکانی خۆیەتی و لە ڕاستیدا کتێبەکە، فەرهەنگێکی زانیارییە لەسەر ئەو بابەتە تایبەتە واتە شەڕی پێشمەرگەی کورد لەگەڵ کۆماری ئیسلامی.

نووسەر هەندێک ناوچەی دەوروبەری بۆکانی بە ناوێک ناساندوون کە بۆ من تازە دەنوێنن، وەک "ناوچەی ئەحمەدی کۆر"، ناوچەی فەرهادتاش"، "ناوچەی پیرمحەممەد"، "ناوچەی ئاڵەشین" و... وێدەچێت ئەو ناوانە لە لایەن پێشمەرگەی حزب یان هەر نووسەری کتێبەکەوە لەسەر شوێنەکان دانرابێتن کە زۆریش بە ڕێ وجێ دەنوێنن. من بەتایبەت پێم خۆش بوو چاوم بە ناوی "گوندی قالوێ موعینی" کەوت. لە ناوچەی گەورکایەتی نێوان بۆکان و سەقز و سەردەشت و مەهاباد سێ گوند بە ناوی "قالوێ" وە هەن کە ئەوەندەی من بزانم بەم شێوەیە دەناسرێن: قالوێ زەندان، قالوێ شێخان و قالوێ ڕەسووڵ ئاغا. بەڵام دیارە بۆ یادکردنەوەی شەهید بوونی کاک عەبدوڵڵای موعینی لە قالوێ لە ساڵی ١٣٤٨دا ئەوم ناوەیان لە یەک لە قالوێکان ناوە[1] و هەرچۆنێک بێت، بەلای منەوە گەلێک پڕ بەپێست دەنوێنێت. ئەگەر کورد سەروەری و دەسەڵاتی وڵاتی خۆی هەبێت، ئەم کارە بەڕێ وجێیانەش کەم نابن.

خوێنەر بە خوێندنەوەی کتێبەکە هەست دەکات نووسەر بەشێکی جیانەکراوە بووە لەو شەڕ و ئازایەتی و خەبات و پێشمەرگایەتییەی وا شەهیدەکان کردوویانە و هەربۆیەش لە ڕاگەیاندنی هەواڵەکاندا گەلێک سەرکەوتووە. بەهیوای ئەوەی نووسەر، هەروەها نووسەرانی دیکەی نێو حزبە کوردییەکان کارێکی

---

[1] نەمزانی کامە قالوێیە؟ یەک دوو سەرچاوەش گەڕام بۆئەوەی بزانم شەهید عەبدوڵڵای موعینی لە کامیەک لەو قالوێیانە شەهید بووە، بەڵام بۆم ساغ نەبووەوە.

هاوچەشن بۆ هەموو ناوچەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بەڕیوەبەرن بۆئەوەی لە لایەکەوە یادی ئەو خزمەتکارە دڵسۆزانەی نیشتمانی کورد زیندوو ڕابگیرێت و لەلایەکی دیکەشەوە وەک بەڵگە بۆ جینایاتی ڕژیمی کۆماری ئیسلامی لە کۆڕ وکۆمەڵە جیهانییەکاندا کەڵکیان لێ وەربگیرێت. سەد بریا ئەم چەشنە کتێبە بەڵگەنامەییانە لە قۆناغێکدا وەربگەڕێنرایەنە سەر یەک دوو زمانی نێونەتەوەیی وەک ئینگیزی و فەڕەنسی بۆئەوەی لە دواڕۆژدا بدرێنە ڕێکخراوە نێونەتەوەییەکانیش.